

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Dziecka
Marek Michalak

Warszawa, 4 listopada 2012 roku

ZSR/500/29 /2012/KCH

Szanowny Pan
dr Jarosław Gowin
Minister Sprawiedliwości

działając na podstawie art. 10 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 roku o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. Nr 6, poz. 69 z późn. zm.), pragnę zwrócić uwagę Pana Ministra na problematykę braku jednolitej praktyki w polskich sądach w zakresie funkcjonowania tzw. 24-godzinnych dyżurów sędziów rodzinnych sądów rejonowych.

Nawiązując do nagłośnionej w ostatnim czasie przez media sytuacji małoletnich dzieci Pani Joanny W., która 23 października br. została zatrzymana przez opolską Policję celem doprowadzenia do zakładu penitencjarnego, wyrażam zaniepokojenie brakiem powiadomienia przez organy ścigania sądu rodzinnego o konieczności zapewnienia opieki dzieciom Pani Joanny W. Należy podkreślić, iż w tej konkretnej sprawie przewiezienie dzieci przez Policję w dniu 23 października 2012 roku do pogotowia rodzinnego zostało dokonane bez stosownej decyzji sądu rodzinnego. Policja nie działała wówczas w ramach Ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, tj. zgodnie z art. 12a pkt 1) stanowiącym, że *w razie bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie pracownik socjalny wykonujący obowiązki służbowe ma prawo odebrać dziecko z rodziny i umieścić je u innej niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej, w rozumieniu art. 115 § 11 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny, w rodzinie zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej.*

Wnioski płynące z tej sprawy w sposób jednoznaczny wskazują na konieczność ujednolicenia praktyki funkcjonowania i organizowania takich dyżurów w Sądach Rejonowych w całej Polsce. Badanie innych spraw, które do mnie napływają pozwala wskazać, że dotyczy to nie tylko sytuacji nagłego umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej, ale także przykładowo wyrażenia zgody na przeprowadzenie pilnego zabiegu medycznego (bardzo często dotyczy to ratowania życia dziecka, gdzie konieczna jest transfuzja krwi, w sytuacji gdy rodzice nie wyrażają na to zgody).

Analiza obowiązujących przepisów prawnych pozwala stwierdzić, iż w obecnym stanie prawnym w Polsce nie obowiązuje przepis prawa rangi ustawowej, który stanowiłby podstawę prawną dla tworzenia, a w dalszej kolejności funkcjonowania tzw. 24-godzinnych dyżurów sędziów rodzinnych we wszystkich sądach rejonowych w Polsce.

Dokumentacja konkretnych spraw wpływających do mojego Biura wskazuje, że w niektórych sądach dyżury takie rzeczywiście funkcjonują. Podstawą ich organizowania i funkcjonowania są zarządzenia Prezesów Sądów wydane w ramach ich obowiązków organizowania pracy sądów. Pragnę jednak zauważyć, że nie jest to jednak praktyka jednolita, a dyżury te nie zawsze są wyznaczane. Z ogromnym niepokojem stwierdzam, że brak możliwości podjęcia właściwej decyzji przez uprawnionego sędziego rodzinnego może ważyć na zdrowiu, a nawet życiu dziecka. Wobec powyższego uważam, że należy podjąć jak najszybciej działania mające na celu zmianę obowiązującego stanu prawnego.

W mojej ocenie koniecznym pozostaje ustalenie właściwego sposobu organizowania oraz funkcjonowania takich dyżurów w Wydziałach Rodzinnych i Nieletnich Sądów Rejonowych. W tym względzie oczywistym pozostaje, że sędziowie rodzeni nie będą w czasie trwania dyżuru przebywać 24 godziny na dobę w budynku sądu. Zasadnym zatem pozostaje rozważenie możliwości posługiwania się środkami komunikacji na odległość w sytuacjach nagłych, w szczególności przy wykorzystaniu telefonu. Istotne pozostaje również doprecyzowanie, jakie właściwe służby powinny dysponować numerem telefonu dyżurującego sędziego rodzinnego. Proponuję, aby były to: Policja, Ośrodek Pomocy Społecznej, placówka wsparcia dziennego, placówka opiekuńczo-wychowawcza, szpital i szkoła.

Dlatego też, mając na celu wzmocnienie standardów ochrony praw dziecka oraz dostrzegając konieczność wprowadzenia do obowiązujących przepisów regulacji dotyczącej organizowania oraz funkcjonowania dyżurów sędziów rodzinnych, działając na podstawie art. 10a ust. 1 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 roku o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. Nr 6, poz. 69 z późn. zm.), proszę o rozważenie wprowadzenia proponowanych rozwiązań.

Jednocześnie, proszę Pana Ministra o przeprowadzenie analizy przedstawionego wyżej zagadnienia w skali całego kraju oraz o poinformowanie mnie o jej wynikach wraz ze wskazaniem, jakie czynności zostały podjęte, celem pełniejszego zabezpieczenia dobra i interesów małoletnich.

Z wyrazami szacunku
Marek Piłsudski

DSO-I-072-17/12 /2

dot. ZSR/500/29/2012/KCH

Pan

Marek Michalak

Rzecznik Praw Dziecka

Stosowny Panie Rzeczniku!

W związku z Pana wystąpieniem z dnia 4 listopada 2012 r. z prośbą o podjęcie przez Ministra Sprawiedliwości działań w kierunku ujednoczenia w polskich sądach praktyki w zakresie funkcjonowania tzw. 24 - godzinnych dyżurów sędziów rodzinnych sądów rejonowych, uprzejmie przedstawiam następujące stanowisko.

Stosownie do przepisu § 204 ust.1 pkt 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. z dnia 2 marca 2007 r., Nr 38, poz. 249) do zakresu czynności przewodniczącego wydziału rodzinnego i nieletnich należy zapewnienie możliwości podejmowania przez sędziego czynności w sprawach niecierpiących zwłoki, również poza godzinami urzędowania. Obowiązek ten może być realizowany w różny sposób, nie tylko poprzez organizowanie tzw. dyżurów 24 - godzinnych. W każdym przypadku jego realizacja musi zabezpieczać możliwość podjęcia przez sędziego czynności w sprawach niecierpiących zwłoki.

Uznać więc należy, że obowiązujące przepisy przewidują możliwość wydania przez sąd opiekuńczy w wypadkach nagłych stosownych zarządzeń mających na celu zapewnienie małoletniemu niezbędnej opieki.

Jednak w związku z zasygnalizowaną przez Pana Rzecznika problematyką Ministerstwo Sprawiedliwości zwróciło się do prezesów sądów apelacyjnych z prośbą o nadesłanie informacji, w jaki sposób realizowany jest przez przewodniczących wydziałów rodzinnych i nieletnich obowiązek zapewnienia możliwości podejmowania przez sędziów czynności w sprawach niecierpiących zwłoki, wynikający z § 204 ust.1 pkt 4 wskazanego

rozporządzenia, czy jego realizacja przebiega bezproblemowo i czy zachodzi potrzeba ujednolicenia praktyki w przedmiotowym zakresie.

Nadesłane przez prezesów sądów apelacyjnych informacje zostaną poddane analizie. O jej wynikach i ewentualnie podjętych działaniach zostanie Pan Rzecznik powiadomiony niezwłocznie.

Z wyrazami poważania

PODSEKRETARZ STANU
w Ministerstwie Sprawiedliwości

Michał Królikowski

DSO-I-072-17/12/10

dot. ZSR/500/29/2012/KCH

Pan

Marek Michalak

Rzecznik Praw Dziecka

Szanowny Panie Rzeczniku

W związku z zasygnalizowaną przez Pana Rzecznika w wystąpieniu z dnia 4 listopada 2012 r. kwestią ujednoczenia w polskich sądach praktyki w zakresie funkcjonowania tzw. 24 - godzinnych dyżurów sędziów rodzinnych, uprzejmie informuję, że nadesłane przez prezesów sądów apelacyjnych informacje, dotyczące realizacji przez przewodniczących wydziałów rodzinnych i nieletnich w sądach rejonowych podległej im apelacji obowiązku zapewnienia możliwości podejmowania przez sędziów czynności w sprawach niecierpiących zwłoki, wynikającego z § 204 ust.1 pkt 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. z dnia 2 marca 2007 r., Nr 38, poz. 249) - dalej Regulamin zostały poddane analizie.

W jej wyniku uznać należy, że przepis nakładający na przewodniczących wydziałów rodzinnych i nieletnich obowiązek zabezpieczenia możliwości podjęcia przez sędziego rodzinnego czynności w sprawach pilnych poza godzinami urzędowania sądów co do zasady jest realizowany we wszystkich sądach rejonowych.

W zdecydowanej większości sądów rejonowych przewodniczący wydziałów rodzinnych i nieletnich sporządzają cykliczne (miesięczne, kwartalne, roczne) wykazy (harmonogramy) dyżurów sędziów rodzinnych w dni wolne od pracy, jak też w dni powszednie po godzinach urzędowania sądów. Wykazy te wraz z numerami telefonów udostępniane są odpowiednim organom współpracującym z sądami: Policji, Prokuraturze, Ośrodkom Pomocy Społecznej, Powiatowemu Centrum Pomocy Rodzinie, Policyjnej Izbie Dziecka, szpitalom, kuratorom rodzinnym.

Natomiast w mniejszych sądach, z uwagi na sytuację kadrową wszystkie decyzje

w sprawach niecierpiących zwłoki podejmowane są przez przewodniczących wydziałów rodzinnych i nieletnich, których numer telefonu podawany jest do publicznej wiadomości. W niektórych zaś okresach czynności niecierpiące zwłoki w sprawach rodzinnych podejmowane są także przez sędziów, pełniących w tym czasie tzw. dyżury „aresztowie”. Jednocześnie dyżury pełnią pracownicy sekretariatów, a niektóre sądy udostępniają numer telefonu służbowego dyżurującego sędziego do wiadomości również na stronie internetowej sądu.

I tak wskazać należy, że w okręgu apelacji białostockiej, apelacji lubelskiej, apelacji gdańskiej, apelacji rzeszowskiej, apelacji poznańskiej, apelacji wrocławskiej i apelacji łódzkiej, obowiązek wynikający z § 204 Regulaminu realizowany jest poprzez pełnienie dyżurów przez sędziów pod wskazanymi numerami telefonów, zaś stosowne informacje są sporządzane przez przewodniczących wydziałów i podawane do wiadomości m.in. Policji, Prokuratury oraz wszystkich kuratorów rodzinnych, szpitali psychiatrycznych, Ośrodków Pomocy Społecznej. Ponadto w tym samym okresie dyżury pełnią również pracownicy sekretariatów. Dyżurujący sędziowie mają zapewniony całodobowy dostęp wraz z obsługą sekretarską do sądu i niezbędnych urzędzeń.

W okręgu apelacji krakowskiej sędziowie pełnią dyżury w dni wolne od pracy całodobowo telefonicznie, przy czym pełnione są one przez jednego sędziego dla całego obszaru właściwości danego sądu. Taki system dyżurowania zapewnia możliwość podjęcia przez sędziego decyzji we wszystkich sprawach niecierpiących zwłoki, w ustawowych terminach. Dotyczy to terminów 24 - godzinnych lub 48 – godzinnych zobowiązujących sądy do podejmowania pilnych czynności przez ustawę dnia 26 października 1982 r. - o postępowaniu w sprawach nieletnich (j.t. Dz. U. z 2010 r. Nr 33, poz. 178), ustawę z dnia 19 sierpnia 1994 r. - o ochronie zdrowia psychicznego (j.t. Dz. U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1375), ustawę z dnia 5 grudnia 1996 r. - o zawodzie lekarza i lekarza dentysty (j.t. Dz. U. z 2011 r. Nr 277, poz. 1634) i ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. - o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493) .

Informacja o nazwisku dyżurującego sędziego i numerze telefonu komórkowego przekazywana jest do Komendy Policji i Policyjnej Izby Dziecka oraz do Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie.

Natomiast w okręgu apelacji szczecińskiej po godzinach urzędowania sądu i w dni ustawowo wolne od pracy sędziowie, kuratorzy zawodowi i pracownicy sekretariatu pełnią dyżury według sporządzonego harmonogramu, zapewniając równocześnie kontakt

telefoniczny z pracownikiem portierni sądu, Komendą Policji, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, pracownikiem sekretariatu.

W okręgu apelacji warszawskiej w sprawach niecierpiących zwłoki wykonywane są dyżury orzekających w wydziałach rodzinnych i nieletnich sędziów według opracowanego grafiku na każdy miesiąc, dotyczy to również dni wolnych od pracy oraz świąt. Harmonogramy wyznaczonych dyżurów pełnionych w poszczególnych sądach przez wydziały rodzinne są przekazywane do wiadomości i wykorzystywania do prezesów sądów rejonowych, komendantów Komend Rejonowych Policji, Prokuratury, Okręgowej Rady Adwokackiej oraz Dyrektora Biura Polityki Społecznej Urzędu m.st. Warszawy.

W okręgu apelacji katowickiej w zdecydowanej większości sądów przewodniczący wydziałów rodzinnych i nieletnich sporządzają wykazy (harmonogramy) dyżurów sędziów rodzinnych w dni wolne od pracy, jak też w dni powszednie po godzinach urzędowania sądów. Wykazy te wraz z numerami telefonów udostępniane są Policji, Prokuraturze, Ośrodkom Pomocy Społecznej, Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie.

Jedynie jeden z sądów rejonowych obszaru apelacji katowickiej zrezygnował z dyżurów „pod telefonem”, gdyż zdaniem prezesa tego sądu aktualne przepisy prawa przewidują minimalny czas na rozpatrywanie wniosków i środków odwoławczych w niektórych sprawach rodzinnych i opiekuńczych oraz nieletnich w rozmiarze 48 godzin, co umożliwia rozpoznanie sprawy w godzinach urzędowania sądu.

W związku z powyższym w trybie art. 37g §1 pkt 3 u.s.p. zwrócono się do Prezesa Sądu Apelacyjnego w Katowicach o niezwłoczne podjęcie działań we wskazanym sądzie w zakresie zapewnienia możliwości podejmowania przez sędziów rodzinnych czynności w sprawach niecierpiących zwłoki, wynikającego z § 204 ust.1 pkt 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. z dnia 2 marca 2007 r., Nr 38, poz. 249).

Konkludując stwierdzić należy, że w praktyce dyżury sędziów rodzinnych ograniczają się do pozostawiania sędziego w dyspozycji „pod telefonem służbowym”, umożliwiającym podjęcie w sprawach pilnych i niecierpiących zwłoki niezbędnych czynności poza godzinami pracy sądu. Organizowanie i funkcjonowanie dyżurów sędziów rodzinnych w sądach rejonowych poszczególnych apelacji przebiega prawidłowo, jedynie należy zauważyć, że krąg zawiadamianych o tym fakcie podmiotów w poszczególnych sądach jest zróżnicowany.

W związku z trwającymi w ramach powołanego przez Dyrektora Departamentu Sądów, Organizacji i Analiz Wymiaru Sprawiedliwości zarządzeniem z dnia 10 stycznia 2013 r. Zespołu do prac nad projektem rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych kwestie zasygnalizowane przez Pana Rzecznika w wystąpieniu zostały przedstawione Koordynatorowi powołanego Zespołu.

Ponadto wskazana została potrzeba stworzenia odpowiednich rozwiązań prawnych mających na celu określenie kręgu podmiotów ściśle współpracujących z sądami rodzinnymi, które winny być zawiadamiane o pełnieniu przez sędziów rodzinnych dyżurów, zapewniając możliwość podejmowania czynności niecierpiących zwłoki, również poza godzinami urzędowania sądu.

Kończąc pragnę wyrazić Panu Rzecznikowi podziękowanie za zainteresowanie przedmiotową problematyką i zapewnić, iż zostanie Pan poinformowany o wypracowanych rozwiązaniach prawnych mających na celu dalsze ujednoczenie praktyki w polskich sądach w zakresie funkcjonowania tzw. 24 – godzinnych dyżurów sędziów rodzinnych.

z powołaniem
z upoważnienia
MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI
Wojciech Hajduk
PODSEKRETARZ STANU

DSO-I-072-17/12

dot. ZSR/500/29/2012/KCH

Pan

Marek Michalak

Rzecznik Praw Dziecka

Szanowny Panie Rzeczniku

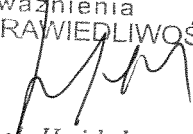
W nawiązaniu do pisma z dnia 28 marca 2013 r., dotyczącego kwestii ujednoczenia w polskich sądach praktyki w zakresie funkcjonowania tzw. 24 - godzinnych dyżurów sędziów rodzinnych, wynikających z obowiązku przewidzianego w § 204 ust.1 pkt 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. – Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. z dnia 2 marca 2007 r., Nr 38, poz. 249), uprzejmie informuję, że w ramach działań podjętych przez Zespół do prac nad projektem – Regulamin urzędowania sądów powszechnych dostrzeżono potrzebę stworzenia odpowiednich rozwiązań prawnych, mających na celu określenie kręgu podmiotów ściśle współpracujących z sądami rodzinnymi, które winny być zawiadomione o pełnieniu przez sędziów rodzinnych dyżurów, zapewniających możliwość podejmowania czynności w sprawach niecierpiących zwłoki.

W trakcie prac Zespołu przyjęto, że po § 204 Regulaminu dodaje się § 204a w brzmieniu: „W celu umożliwienia poinformowania o potrzebie podjęcia czynności w sprawach wskazanych w § 204 ust.1 pkt 4) przewodniczący wydziału informuje o numerach telefonów kontaktowych poprzez umieszczenie ich na stronie internetowej sądu oraz przesłanie do wiadomości:

- 1) właściwej miejscowo jednostce prokuratury,
- 2) właściwej miejscowo jednostce Policji,
- 3) Okręgowej Radzie Adwokackiej,
- 4) Okręgowej Radzie Radców Prawnych,
- 5) oddziałom Straży Granicznej,
- 6) właściwemu ośrodkowi pomocy społecznej,

- 7) właściwemu powiatowemu centrum pomocy rodzinie,
- 8) właściwej Policyjnej Izbie Dziecka,
- 9) szpitalom, również psychiatrycznym, z obszaru właściwości danego sądu,
- 10) koordynatorowi zespołu kuratorskiej służby sądowej,
- 11) placówkom opiekuńczo - wychowawczym, z obszaru właściwości danego sądu,
- 12) właściwym schroniskom dla nieletnich i zakładom poprawczym”.

Mając na względzie wskazane regulacje prawne w omawianym obszarze wyrażam przekonanie, że przyjęte rozwiązania doprowadzą do ujednoczenia w polskich sądach praktyki w zakresie funkcjonowania tzw. 24 – godzinnych dyżurów sędziów rodzinnych.

2 powołany
z upoważnienia
MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI

Wojciech Hajduk
PODSEKRETAŹ STANU